

Müqəddəs işıq

Ədəbiyyatımızın böyük dayağı: II yazı

“Gələcək günün yazıçısı”

Həyat Mirzə İbrahimovu erkən yaşlarından sınağa çəkdi. Körpə yaşlarından hər iki valideynini itirib amansız həyatla üz-üzə gəldi. Göydə Allaha, yerdə ürəyinin səsinə qulaq asıb arzuların dalınca getdi. Bu yol aclıqdan, susuzluqdan, 37-ci ilin ölüm saçan anlarından, ikinci dünya müharibəsinin odundan-alovundan, 50-ci illərin “millətçi” damğasından ötüb keçdi. Nə yaxşı ki, Allahın yazdığını bəndəpoza bilmir.

Mirzə İbrahimov öz taleyini yaşadı. Zəngin ədəbi yaradıcılığı, böyük elmi irsi ilə yanaşı, ictimai xadim kimi zəmanəsinin qəhrəmanına çevrildi. Qəhrəmanlar isə unudulmur...

Xalq yazıçısı, dramaturq, publisist, akademik, ictimai xadim Mirzə İbrahimovun 100 illik yubileyi ərəfəsində yazıçının qızları - Xalq artisti, professor Sevda İbrahimova və “Literaturnı Azərbaycan” jurnalının baş redaktoru Solmaz İbrahimova ilə görüşdük. Onlar ataları ilə bağlı xatirələrini bizimlə bölüşdülər.

Sevda İbrahimova:

-Hər insanın ata-anası ona əzizdir. Zaman keçdikcə bunu daha dərinə başa düşürük. Övlad üçün ata-ana bir məfhumdur, onları ayrı təsəvvür edə bilmərik. Atam həyatın çətin sınaqlarından, əzablı yollarından şərəflə keçmiş, sənət və elm fədaisi kimi xalqına xidmət etmişdir. Ona görə də atamın özünə, öz sənətinə dərin məhəbbəti və tələbkərligi mənim üçün əvəzsizdir.

Düşünürəm ki, atamın xoşbəxtliklərindən biri də anam kimi gözəl və qayğıkeş bir həyat yoldaşının olmasında idi. Anam Sara xanım məşhur tarzən Qurban Pirimovun qızı idi. O, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında təhsil almış, ilk azərbaycanlı pianoçu qadınlardan biri olmuşdur. Gözəl musiqiçi olsa da, ailəqurandan sonra həyatını bizə və atama həsr etdi. Anam olduqca fədakar qadın idi. Atamla anamın münasibəti isə xüsusi qeyd olunmalıdır. Atamla anam mənim üçün ayrılmazdır. Bu iki insan bir-birini tamamlayırdı. Belə ailələr tək-tək olur.

Sevda xanımın “Atama çatmayan məktub”undan sətirlər: “Bizim evdə həmişə Azərbaycan xalq mahnıları, Üzeyir bəyin, Baxın, Bethovenin, Şopenin musiqiləri səslənər, Azərbaycan və dünya ədəbiyyatının inciləri ilə tanışlıq, gözəl incəsənət əsərləri, teatr tamaşaları və konsertlər haqda şirin söhbətlər olardı...”

“Atam olduqca sadə insan idi”

- Allah atama yaxşı dostlar nəsb etmişdi. Onlar dar gündə də, xoş gündə də atama qardaş, bacı olublar. Aralarında yaş fərqi olmasına baxmayaraq Üzeyir Hacıbəyli ilə atam bir-birlərinə böyük hörmət və məhəbbət bəsləyiblər. Səməd Vurğun, Abdulla Şaiq, Rəsul Rza, Sabit Rəhman, Nigar Rəfibəyli və neçə-neçə böyük sənətkarlar o zamanın ədəbi-bədii mühitində bir-birə dayaq olublar. Onların hamısı bizim evin əzizləri idilər. O zamanlar bir çox görkəmli insanların - bəstəkar, şair və yazıçıların yaşadığı bir ünvan vardı: Xəqani, 19. 1938-ci ildə “Həyat” pyesinin premyerası olur. O zamana qədər Mirzə İbrahimov kirayədə yaşayırdı. Həmin premyeradan sonra Mirzə İbrahimova ev verirlər. Yazıçı ömrünün axırına qədər bu ünvandakı mənzildə yaşayır. Ali Sovetin Rəyasət Heyətinin sədri olarkən ona daha geniş mənzil təklif olunsada, o həmin mənzildən imtina

edir.

-Atam olduqca sadə insan idi. Vəzifədə olanda da, vəzifədən gedəndə də heç dəyişmədi. Çünki atam yüksək amallarla, yüksək ideyalarla yaşayırdı. Vətəni, torpağını, xalqını, sadə, səmimi, ürəkli, dürüst insanları sevdi. Bizi zəhmətə, əməyə öyrədirdi.

Mirzə İbrahimovun qızı Sevdaya yazdığı məktubdan sətirlər: “Sevda bala! Yazmaq barədə hər gün düşün, hər gün işləməyə çalış, az da olsa, bir saat, iki saat da olsa, işlə, onda əsər yaranır. Mən sən üçün bunun çətinliyini başa düşürəm, ancaq yazmayanda darıxacağını, ruhən əzginlik hiss edəcəyini də bilirəm. Buna görə də çalış müəyyən saatlarda işlə. Ancaq darıxma, əsər yavaş-yavaş yaranır. Mən romanı düşünəndə, stolun dalında günlər və saatlarla oturub heç bir şey yazma bilməmişəm - yazıb pozmuşam. Demə, elə o əzablı dəqiqələrdə əsər yaranırmış” 16 fevral 1969-cu il.

Mirzə İbrahimov başqa bir məktubda yazır: “Sevda, operanın birinci pərdəsini qurtarmağın, onun üzərində ciddi işləməyin məni lap sevindirdi. Ancaq iş, xüsusən yaradıcılıq işi hər cür darıxmağa və qəm-qüssəyə qarşı ən yaxşı dərmandır. Yadında saxla, mənim həyatımda elə ağır və faciəli dönüşlər olub ki, əgər yazıboxumasaydım, özümü öldürməli olardım. Səadət ancaq əməkdədir, qızım!”

28 aprel 1970-ci il.

-Mən sizə bir fakt söyləyim. Atamın dəfn mərasimində bir qadın ağlayaraq rusca dedi ki, “naş papa umer”. Soruşdum ki, siz onu tanıyırsınız? Dedi ki, mən uşaq evində böyümüşəm, 50-ci illərdə o, Ali Sovetin sədri olanda hər ay bizə pul, ərzaq malları göndərirdi. Biz onu “ata” deyərək çağırırdıq. Doğrudan da atam Ali Sovetdə aldığı maaşı uşaq evinə göndərərmiş, deyərmiş ki, kitabların nəşrindən aldığı qonorar bəsimizdir. İllər sonra o da məlum oldu ki, atam 37-ci ildə neçə-neçə ziyalıları -şairləri, yazıçıları ölümün pəncəsindən - xalq düşməni kimi damğalanmaqdan xilas edib. Bu o dövrdə böyük qəhrəmanlıq idi.

Bizim evdə həmişə sadəlik və səmimiyyət olub. Babamız da elə idi, atamız da, anamız da.

Sevda xanımın “Atama çatmayan məktub”undan: “Atam xalqımızın 90-cı illərdə başına gələn müsibətləri, Qarabağ faciəsini çox böyük həyəcanla, ağrı ilə duyur, narahatçılıq keçirirdi. Vertolyot qəzası onun səhhətinə yeni bir zərbə endirdi. Ömrünün son illərində ürəyinin bütün nazik telləri tarıma çəkilmişdi. Xalqına, torpağına olan məhəbbət hissi onda bütün hissələrdən öndə idi. Ancaq ən ağır vəziyyətdə belə Azərbaycan xalqının işıqlı, gözəl gələcəyinə inanırdı”.

-Atam hərtərəfli, fenomen, işıqlı bir şəxsiyyət olub. Zaman keçdikcə mən ataana məhəbbətini, işıqını daha da dərinlən duyuram. Bu işıq bizim üçün müqəddəsdir...

Həsərət

Mirzə İbrahimovun qızı Solmaz İbrahimovanın xatirələrində:

-Hər övlad valideynləri barədə xoş sözlər deyə bilər. Mənə elə gəlir ki, o cür ata, o cür baba olmayıb. Atam mənim üçün nümunədir. Atamın ağır, xoşbəxt günləri də olub, ancaq heç vaxt özünü itirməyib. Yolunu özü seçib və öz yolu ilə gedib.

Ailəmizdə həmişə sadəlik olub. Yəqin ki, bu atamdan gələn xüsusiyyətdir. Atam bütün insanlara qarşı çox sadə idi. Yadımdadır, biz həmişə küçə ilə gedəndə çox adamlar atama yaxınlaşardı. Atam o insanları tanımasa da, onlarla doğma insan kimi davranardı. Yəqin ki, bu hiss insanın içindən gəlir.

Atam heç vaxt evdə iş barəsində söhbət etməzdi. O, evə gələndən sonra vaxtını ailəsinə,

uşaqlarına ayırdı. Yeni kitabları çap olunanda ilk sevincini bizimlə, yaxın dostları ilə bölüşərdi. O, ədəbiyyatla yanaşı musiqini, teatrı da çox sevərdi. Ömrünün son illərində atam çox arzulayırdı ki, “Yaxşı adam”, ya da “Kəndçi qızı” pyesləri yenidən Milli Akademik Dram Teatrında tamaşaya qoyulsun.

Mirzə İbrahimovla həyat yoldaşı Sara xanım arasında böyük məhəbbət olub. O vaxtlar Mirzə İbrahimov artıq yazıçı kimi tanınırdı, “Həyat” pyesi tamaşaya qoyulmuşdu. Sara xanım da incəsənətə bağlı insan idi. Onlar ilk dəfə Filarmoniyada görüşürlər. 1937-ci ildə Sara xanımın barmağına nişan üzüyünü Nigar Rəfibəyli taxır. Üzeyir Hacıbəyli, Səməd Vurğun, Rəsul Rzanın xeyir-duası ilə 1938-ci il dekabrın 4-də Mirzə İbrahimovla Sara xanım ailə qurur. Onlar uzun illər bir yerdə xoşbəxt yaşayırlar.

-Anam rəhmətə gedənə qədər atamın qocalığı heç hiss olunmurdu. Anam rəhmətə gedəndən sonra atamın beli büküldü. Anamın dünyadan getməyi ona çox pis təsir eləmişdi. Mən atamı, anamın xoş xatirələrlə yad edirəm. Onların xatirələri mənim üçün ən qiymətli təsəllidir.

İllər arxada qalmışdı. Mirzə İbrahimov ləyaqətli ömür yaşamışdı. Bir insan, yazıçı, ictimai xadim kimi xoşbəxt ailə, ağıllı övladlar, qiymətli dostlar və ən əsas xalqın sevgisini, məhəbbətini qazanmışdı. Bütün bunlarla yanaşı, Mirzə İbrahimovun qəlbində Təbriz həsrəti vardı. Bu həsrət ömrünün son anınacan onu tərk etmədi.

Mirzə İbrahimovun işıqlı xatirələri tək övladlarının yox, xalqımızın yaddaşında zaman-zaman yaşayacaq, o hər zaman yad olunacaq, anılacaq.

Təranə Vahid